

El *Zygophyllum album* L. a Catalunya

per

P. FONT i QUER

Durant el primer terç del segle passat, des de la primavera del 1826 fins a començaments de maig del 1828, herboritzà a la Península Ibèrica i al Marroc el botànic Philipp Barker WEBB. Aquest botànic que es féu cèlebre, junt amb BERTHELOT, en l'estudi de la flora de les illes Canàries, també va fer estada a Catalunya, i visità Barcelona, Montalegre, Caldes de Montbui, Tarragona, Reus, Falset, el Montsant, l'Hospitalet de l'Infant, Tortosa, el Delta de l'Ebre, Sant Carles de la Ràpita, etc. De tots aquests indrets cita plantes en el seu opuscle *Iter hispaniense*, publicat el 1838.

Les plantes catalanes citades per WEBB no són pas nombroses. N'hi ha, però, de molt interessants: ell fou qui descobrí el ginestell que duu el nom de *Sarothamnus catalaunicus*, durant la visita que féu a la Conreria de Montalegre; i mencionà espècies notables d'ací a Catalunya, com *Cytisus patens* L., *Ampelodesma mauritanicum* (Poir.) Dur. et Schinz, *Nymphaea alba* L., *Digitalis obscura* L., *Aristolochia baetica* L., *Zygophyllum album* L.,... En general, les cites de WEBB són exactes, per bé que algunes plantes que ell assenyala, com és ara l'*Aristolochia* esmentada, no han estat retrobades després. D'una d'aquestes, del *Zygophyllum album*, en parlarem ara.

En la pàg. 59 del seu opuscle, WEBB indica el *Zygophyllum album* L. «in arenis salsis ad ostium Iberi»; i afegí: «This is the true *Z. album* L. distinguished by its stellated capsule from the *Z. Fontanesii* Webb et Berth... This Spanish station is wonderfully northern for an Egyptian species, nearly the 41st degree of N latitude». WILLKOMM, en el *Prodromus*, vol. III, pàg. 518, menciona i descriu el *Zygophyllum*, però el creu dubtós com a espècie autòctona, i hi fa la següent observació: «Recentiore tempore in regione indicata stirps, quam verum *Z. album* L. esse cl. WEBB l. c. affirmat, non reperta neque observata fuit, quamobrem hanc speciem mere

Africanam Webbi tempore fortuito introductam fuisse et serius periisse probabile videtur». Efectivament, ni COSTA ni els altres botànics posteriors a WEBB que herboritzaren a les Goles de l'Ebre no han trobat el *Zygophyllum*, i per això COSTA no l'indicà en el seu catàleg, i CADEVALL no en fa esment en la Flora de Catalunya.

La primavera passada, havent-me indicat el Prof. BRAUN-BLANQUET que fes un itinerari per a l'excursió geobotànica que la S. I. G. M. A., de Montpeller, volia realitzar a Catalunya, i, havent mostrat desigs de conèixer les Goles de l'Ebre, vàrem convenir que, sojornant a Sant Carles de la Ràpita, visitariem l'extrem meridional del Delta, la Punta de la Banya. Per a nosaltres tenia l'al·licient de creure'l un indret no visitat encara per cap botànic, car mai no n'havíem vist cap referència en flores i catàlegs. I així fou fet: el dia 2 d'abril, havent passat la nit a Sant Carles de la Ràpita, ens embarcàrem després d'esmorzar en la motora de les Salines, herboritzàrem, férem diversos inventaris de les associacions vegetals de la Punta de la Banya, i regressàrem a Sant Carles a l'hora de dinar.

L'espècie més interessant de les que veiérem en el lloc indicat és un *Zygophyllum* que, no recordant la cita de WEBB i sabent que CADEVALL no fa menció del gènere en la Flora de Catalunya, creguérem nou per al nostre país i per a la Península. És una mateta d'un pam o dos d'alçària, d'aspecte de salicòrnia, però amb fulles ben desenvolupades, de peciol i folíols cilíndracis i carnosos, d'un verd esgrogueït, i poc o molt pubescent. A primers d'abril encara no havia florit, però al peu de moltes matetes trobàrem fruits, més o menys ben conservats, de l'any anterior.

Examinada al Museu, ens semblà que havíem de referir-la a alguna espècie afí al *Z. album* L., però no pensàvem que fos aquest mateix tipus, perquè vèiem la planta excessivament pelada, sense la canescència pròpia d'aquella estirp, ni tampoc no podíem referir-la al *Z. cornutum* Coss. per la forma del fruit. Quedava l'enigma de les flors, i per tal de desfer-lo decidírem tornar a la Punta de la Banya en època més propícia. Escollírem el dia 1 de juny, i visitàrem aquell indret amb els senyors VENTALLÓ i ESPAÑOL, companys del Museu. La majoria dels *Zygophyllum* a penes conservaven flors, però encara en poguérem heure una trentena de plec en bon estat per al Museu de Barcelona.

A primers de juny el *Zygophyllum* té un aspecte més blanquinós; les flors són blanques, amb els pètals ovalats, atenuats en un gla llarga i denticulats a l'àpex, un terç més llargs que els sèpals, els quals són d'un púrpura brut al dors. Aquests caràcters de la flor i sobretot els del fruit ens decideixen a referir-lo al *Z. album* L.

De tot el que hem exposat resulta que el *Z. album* és una espècie, si no autòctona, almenys perfectament naturalitzada a les Goles de l'Ebre fa més d'una centúria, i l'opinió de WILLKOMM, creient-la efímera en aquell lloc, no ha resultat certa. L'indret precís on va descobrir-la WEBB no és possible conèixer-lo amb certesa, però no m'estranyaria que fos la mateixa Punta de la Banya on cent vuit anys més tard el retrobava abundós, vivint a tot pler al peu de les tores i als sorrals secs, la colla de la S. I. G. M. A.